

de leeszaal van de Stadsbibliotheek, Kouter, te Gent.

Het meest uitvoerig recent artikel over Hendrik van Gent is te vinden in het Nationaal Biografisch Woordenboek (Brussel, Paleis der Academiën), deel 8 (1979), kolom 377-395, waarvan 5 kolommen bibliografie, van de hand van R. Macken. Deze uitgave is te raadplegen in ons Documentatiecentrum. De hiernavolgende gegevens worden aan dit artikel ontleend.

Hendrik van Gent (Henricus de Gandavo) is een wijsgeer en theoloog uit de 13e eeuw, zoals zijn naam het suggereert, waarschijnlijk te Gent geboren, en overleden op 29 juni 1293; de plaats is onbekend. Hij bezette van ± 1275-76 tot ± 1291-92 een leerstoel in de godgeleerdheid aan de Universiteit van Parijs. Hij was tegelijkertijd aartsdiaken, eerst van Brugge, dan van Doornik.

Hij wordt over het algemeen aangezien als één der belangrijkste middeleeuwse denkers van de Universiteit van Parijs en waarschijnlijk de belangrijkste middeleeuwse wijsgeer en theoloog uit de Nederlanden. Voor zijn gedachtenwereld bestaat thans toenemende internationale belangstelling. De Universitaire Pers van de Katholieke Universiteit van Leuven is daarom begonnen met de publikatie van zijn volledige werken (Henrici de Gandavo Opera Omnia). Drie delen, verzorgd door R. Macken zijn reeds verschenen in 1979-1980. Er zijn 46 delen gepland. De reeks wordt uitgegeven te Leuven, University Press, en te Leiden, E.J. Brill."

De Heer **Peter Schmidt**, Professor van Exegese aan het Bisschoppelijk Seminarie van Gent en bibliothecaris van de ongelooflijk rijke bibliotheek van deze instelling, was een van de eersten om onze aandacht te vestigen op de ongelukkige formulering in Vraag 3.

Aangezien hij heel wat scheen af te weten van deze materie, hebben wij hem gevraagd of hij, ter intentie van onze lezers, niet een kort artikeltje kon schrijven over dit onderwerp. Dit kon, zei hij onmiddellijk, en het is met dank dat wij het hier laten volgen.

HENDRIK VAN GENT

Door specialisten van de middeleeuwse filosofie wordt Hendrik van Gent algemeen beschouwd als een van de belangrijkste, de diepste denkers van de 13e eeuw.

De West-Europese filosofie van de 13e eeuw moet natuurlijk in haar historische context gezien worden. En deze historische context is die van de periode van de zogenaamde Scholastiek of de filosofie van de scholen. De periode van de Scholastiek wordt beschouwd als het hoogtepunt van de eigenlijke middeleeuwse wijsbegeerte. Deze middeleeuwse wijsbegeerte had natuurlijk haar eigen karakter. Het is een wijsbegeerte met sterk dogmatische inslag, een wijsbegeerte van vóór de opbloei van de empy-

rische wetenschappen, of vóór de opbloei van de grote kritische filosofie van de 17e en 18e eeuw. Het is ook een filosofie die heel sterk aanleunt bij de religieuze en theologische vraagstellingen die bijna gedomineerd wordt door de theologie en die in ieder geval gedomineerd wordt door de christelijke atmosfeer, door het christelijk geloof dat in de Middeleeuwen algemeen goed is. Men kan nochtans niet bestrijden dat de middeleeuwse filosofie heel diepe, heel intelligente denkers heeft voortgebracht en Hendrik van Gent is ongetwijfeld één van hen.

De middeleeuwse filosofie, nauw samenhangend dus met de theologie, is zeer sterk beïnvloed door de vraag naar de verhouding tussen geloof en rede, de verhouding tussen het algemeen aanvaarde principe van de christelijke openbaring enerzijds, en anderzijds de nood van de mens aan redelijk begrijpen en redelijk verstaan. Ook de Middeleeuwen waren volledig door dit probleem benomen. Om die verhouding te denken tussen geloof en rede hingen zij ook sterk af van de antieke filosofie, meer bepaald van Plato die een enorme invloed had uitgeoefend in de Westerse filosofie, voornamelijk door toedoen van de geniale kerkvader Aurelius Augustinus en ook, in de 13e eeuw, door de filosofie van de leerling van Plato, Aristoteles, die in het Westen verspreid was door toedoen van de Arabische filosofen.

Men kan, *grosso modo*, de 13e eeuwse filosofische strekkingen indelen in het zogenaamde Augustinisme dat, filosofisch gezien overwegend van Platonische strekking was en anderzijds het Aristotelisme dat dus filosofisch gezien afhing van Aristoteles, dat in feite een verzoening tussen de filosofie van Aristoteles en de Christelijke leer poogde tot stand te brengen.

De belangrijkste 13e eeuwse vertegenwoordiger van het Augustinisme is de Franciscaan Johannes Fidensa, beter bekend als Bonaventura. En de belangrijkste vertegenwoordiger van het aristotelisch denken is niemand minder dan Thomas van Aquino.

Thomas van Aquino was dominicaan, Bonaventura was franciscaan en dat vertegenwoordigt ook wel goed de controverse in het algemeen. Het is namelijk zo dat de filosofisch-theologische strijd tussen de scholen terzeldertijd ook een soort strijd was tussen de orden, en dan meer bepaald tussen de dominicanen en de franciscanen. Het centrum waar deze strijd gevoerd werd of waar de filosofische discussies hoogtij vierden was de belangrijkste universiteit van die tijd, namelijk de Sorbonne van Parijs.

Over nu naar Hendrik van Gent. Hendrik van Gent staat een beetje buiten de strijd van de scholen. Hij verschijnt meer als een enkeling, meer als een eenzame figuur, onafhankelijk van de scholen. Onafhankelijkheid lijkt wel een goede Gentse trek te zijn, maar in zijn denken is hij ongetwijfeld beïnvloed door het platonisme en door het augustinisme, veel meer dan door de strekking Aristoteles.

Hij heeft trouwens een rol gespeeld in de beroemde veroordeling van het

aristotelisme en het thomisme die door de Sorbonne in 1277 werd uitgesproken.

Iets over zijn levensloop. Hendrik van Gent werd te Gent geboren omstreeks het jaar 1217. Over de eerste decennia van zijn levensloop weten wij heel weinig. Hij was een seculier priester en in 1267 kanunnik geworden van het kapittel van Doornik. Het zal de lezers van “Ghendtsche Tydinghen” wel niet verbazen te vernemen dat Gent en Brugge in die tijd kerkelijk afhankelijk waren van het bisdom van Doornik. Vanaf 1267 zien wij hem theologie studeren in Parijs. Men studeerde blijkbaar op hoge leeftijd in die tijd en in Parijs zal hij vanaf 1277 als Doctor cursussen verzorgen. Hij wordt een heel bekend en heel invloedrijk leraar. In 1276 is hij aartsdiaken van Brugge geworden en in 1278 zien wij hem terug als aartsdiaken van Doornik.

Hendrik van Gent zal aan de Sorbonne les geven tot kort voor zijn dood, namelijk tot in 1292. Hij zal in de periode van zijn theologische studies en zijn theologisch onderricht ook deelnemen aan verschillende concilies, meer bepaald het Concilie van Lyon in 1274 en ook de Synoden van Keulen en Compiègne.

Hij sterft in Doornik op 29 juni 1293.

Zijn hoofdwerken dragen als titel “Quodlibeta” en ook een “Summa Theologica”. Hij schreef daarenboven ook commentaren op de fysica en de metafysica van Aristoteles, hoewel hij de aristotelische visie niet deelde.

In de traditie hebben de grote meesters uit de Scholastiek allen een bijnaam gekregen waardoor zij algemeen bekend zijn. Zo draagt Thomas van Aquino de naam van Doctor Angelicus, de engelachtige leraar of Doctor Communis, de algemeen aanvaarde leraar. Bonaventura heeft de naam gekregen van Doctor Seraphicus, de serafijnse leraar. Welnu, aan Hendrik van Gent heeft men in de traditie de titel verleend van Doctor Solemnis, de verheven of plechtstatige leraar.

Hoewel verschillende van zijn theorieën reeds tijdens zijn leven bestreden werden, schijnt de invloed van Hendrik van Gent in de Nederlanden en daarbuiten zeer groot te zijn geweest. Hij heeft vooral invloed gehad op het post-middeleeuws platonisme en werd van de 14e tot de 18e eeuw nog algemeen gelezen.

We geloven dan ook dat Gent terecht fier kan zijn op deze belangrijke figuur uit de geschiedenis van het middeleeuws denken.

Peter SCHMIDT

Conclusies

1. Wij geloven oprecht dat de ongelukkige formulering in kwestie de oplosbaarheid van de puzzel niet beïnvloed heeft.
2. Wij zijn blij met deze kleine misstap, want zonder hem zouden veel lezers van Gh. T. nooit geweten hebben dat er een Hendrik van Gent bestaat en wie hij was.